עין משפט נר מצוה

סט א מיי׳ פ״ג מהלכות יבום הלכה ג סמג עשין נא טוש״ע אה״ע סימן קנו סעיף ח:

ע ב מיי׳ פ״ט מהלכות אישות הלכה ח סמג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ לא סעיף טו וסעי׳ יח:

עא ג מיי׳ שם הלכה ט טוש״ע שם סעי׳ יח:

עב ד מיי׳ שם טוש״ע שם סעי׳ יט:

עג ה ו מיי׳ שם הלכה ח טוש״ע שם סעי׳ טו:

עד ז ח מיי׳ פ״י מהלכות נדרים הלכה ז סמג לאוין רמב טוש״ע י״ד סי׳ רכ סעי׳ יא:

עה ט מיי׳ שם הלכ׳ ח טוש״ע שם סעי׳ יג:

דמוחזק לן באחי ולא מוחזק לן בבני דאמרינן מה לי לשקר מאי קאמר למיפטרה מיבם מצי אמר פטרנא לך בגיטא רבי סבר מה לי לשקר כי עדים דמי ואתו עדים עקרי חזקה ורבי נתן סבר מה לי לשקר כי חזקה דמי לא אתי חזקה ועקרה חזקה לגמרי:

מתני׳ המקדש את בתו סתם אין הבוגרות בכלל מי שיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים ואמר קדשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות או גדולה שבקטנות או קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולות שבקטנות כולן אסורות חוץ מן הקטנה שבקטנות דברי ר׳ מאיר רבי יוסי אומר כולן מותרות חוץ מן הגדולה שבגדולות קדשתי את בתי הקטנה ואיני יודע אם קטנה שבקטנות או קטנה שבגדולות או גדולה שבקטנות שהיא קטנה מן הקטנות שבגדולות כולן אסורות חוץ מן הגדולה שבגדולות דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר כולן מותרות חוץ מן הקטנה שבקטנות:

גמ׳ הא קטנות בכלל שמעת מינה קידושין שאין מסורים לביאה הוו קידושין הכא במאי עסקינן כשאין שם אלא גדולה וקטנה והא בוגרות קתני מאי בוגרות בוגרות דעלמא פשיטא בוגרות מאי עבידתייהו הכא במאי עסקינן דשויתיה שליח מהו דתימא כי מקבל קידושי אדעתא דידה קא מקבל קמ״ל לא שביק איניש מידי דאית ליה הנאה מיניה ועביד מידי דלית ליה הנאה מיניה מי לא עסקינן דאמרה ליה קדושיי לך אפ״ה לא שביק איניש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא רמיא עליה: מי שיש לו שתי כיתי בנות: וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בהך קאמר ר׳ מאיר דכיון דאיכא זוטרא מינה להך גדולה קרי לה אבל בהא אימא מודי ליה לר׳ יוסי דקטנה להך קטנה דכולהו קרי לה ואי איתמר בהא בהא קאמר ר׳ יוסי אבל בהך אימא מודי ליה לר״מ צריכא למימרא דר״מ סבר מחית איניש נפשיה לספיקא ור׳ יוסי סבר לא מחית איניש לספיקא והאיפכא שמעינן להו דתנן הנודר עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא פסח אסור עד שיצא עד פני פסח רבי מאיר אומר אסור עד שיגיע רבי יוסי אומר עד שיצא אמר רבי חנינא בר אבדימי אמר רב מוחלפת השיטה והתניא זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד פני רבי מאיר אומר עד שיצא רבי יוסי אומר עד שיגיע אמר אביי מחלוקת בשתי כיתי בנות אבל בכת אחת דברי הכל גדולה ממש קטנה ממש אמצעית בשמה קרי לה אמר ליה רב אדא בר מתנה לאביי אלא מעתה

אמצעית

דמוחזק לן האי גברא באחי. ולא שיש עדים בדבר אלא חזקה בעלמא כך שמענו עליו קודם קידושין וכי אמר בשעת קידושין יש לי בנים ואין לי אחין אי לאו דהדר ביה בשעת מיתה הוה מהימנינן ליה דאמרי׳ מה לי לשקר: **מאי קאמר.** כלומר למאי קא מהני ליה האי דיבור אי למיפטרה מיבם הוא דאתי מצי אמר לה פטרנא ליך בגיטא מחיים סמוך למיתתי וכי הדר ביה בשעת מיתה בהא פליגי: **רבי סבר מה לי לשקר.** דשעת קידושין כאילו באו עדים בדבר זה דמי ועקר ליה לחזקה דהוה מחזקינן ליה מעיקרא באחי בלא בנים וקיימא לה הך איתתא בחזקת שאינה זקוקה וכי אתי בשעת מיתה לאפוקה מחזקה לאו כל כמיניה: **ור׳ נתן סבר כו׳.** ולא אתיא חזקה דמה לו לשקר ועקרה חזקה קמייתא דהוי קאי בה קודם קידושין לאוקמה להך בחזקת שאינה זקוקה למיפסל דיבוריה בשעת מיתה ומיהו אי לא הדר ביה הוה שריא לעלמא נהי דלא אתיא חזקה ועקרה חזקה לגמרי אורעי מיהא איתרעאי וכל כמה דלא איתכחש דיבוריה קמא מהימן דאין אדם חוטא ולא לו ואילו אית ליה אחי הוה הדר ביה בשעת מיתה: **מתני׳ המקדש את בתו סתם.** בתי מקודשת לך ולא פירש איזו מהם: **אין הבוגרת בכלל.** ומותרת לכל אדם ואין צריכה גט מזה לפי שאינה ברשות האב לקדשה: **משתי נשים.** שנשא שניה לאחר מיתת הראשונה: **גדולות.** כת הראשונה: **קטנות.** כת שניה: **כולן אסורות.** קס״ד אפי׳ הן מאה שכל אחת קרויה גדולה אצל קטנה הימנה ובגמרא פריך אמאי לא תנא ספיקא אמצעית שבשתי הבנות שהן גדולות לגבי קטנות שבכולן: **כולן מותרות.** דלא מחית איניש למימר מילתא דליתי בה לידי שאילה לחכמים וכי אמר גדולה שבגדולות קאמר: **גמ׳ הכי גרסינן הא קטנות בכלל.** ואפילו יש שם שתי קטנות דאיכא לספוקי הי מנייהו והוו להו קידושין שאין מסורין לביאה דכל אחת ספק אחות אשה אפ״ה הוו בכלל ספק קידושין וצריכות גט: **כשאין שם אלא גדולה וקטנה.** בוגרת וקטנה דכיון דבוגרת לא קידש שוב אין כאן ספק ומותר בקטנה: **והא בוגרות קתני.** דמשמע טובא ודכוותיה תידוק הא קטנות טובא בכלל: **בוגרות דעלמא.** של כל איש ואיש המקדשים את בנותיהן סתם אין הבוגרות בכלל הא קטנות בכלל וכגון דליכא אלא חדא קטנה. והאי דמתרץ כשאין שם אלא גדולה וקטנה ה״ה דאי הוו בוגרות טובא כיון דאין בכלל דקטנה הוו להו קידושין אלא להכי נקט אחת גבי בוגרת משום דמיבעי ליה למידק קטנות דומיא לגדולות: **פשיטא.** דכיון דאין שם אלא גדולה וקטנה דגדולה אינה מקודשת וקטנה מקודשת: **מאי עבידתיה.** דלב בבתו בוגרת אי אמרת בשלמא כדאיכא טובא אצטריך לאשמועינן משום דיוקא דידיה הא קטנות בכלל למימרא דקידושין שאין מסורין לביאה הוו קידושין אלא השתא לא איהו אצטריך ולא דיוקא דידיה: **אדעתא דידה מקבל.** ואף היא נספק והוו להו קידושין שאין מסורים לביאה קמ״ל: **דאית ליה הנאה.** שבכסף קידושיה שלו: **מי לא עסקינן.** קושיא היא וכי לא משמע נמי ממתני׳ דאפי׳ אמרה לו קידושי יהו שלך קתני נמי דאין הבוגרת בכלל: ומשני **אין ואפ״ה לא שביק איניש.** בתו קטנה דרמיא עליה להשיאה ומלוה הוא עליו דכתיב ואת בנותיכם תנו לאנשים (ירמיה כט): **דלא רמיא עליה.** אלא שליח בעלמא הוא והיא יש לה דעת להשיא את עצמה: **וצריכא.** לאיפלוגי בקדשתי את בתי הגדולה ובקדשתי את בתי הקטנה: **בהגיא קאמר ר״מ.** כולן בספק דשבח הוא לאדם לקרות בתו בלשון גדולה אם יש קטנה ממנה: **אבל קטנה אימא מודה לר׳ יוסי.** דכל שהוא יכול לקרות בתו גדולה אין קורא אותה קטנה: **עד הפסח.** לענין נדרים קונם שאיני נהנה לך עד הפסח אסור עד שיגיע ומשנכנס ליל ראשון מותר ואם אמר עד שיהא פסח אסור עד שיצא פסח דכיון דאמר לישנא יתירא בעוד שיהא פסח קאמר: **נדר עד פני הפסח ר״מ אומר עד שיגיע.** ומשיגיע אין כאן פני פסח ואע״פ שכל יום ויום של פסח פני הוא לחבירו לא מחית איניש נפשיה לספיקא שיהא צריך לשאול איזה הוא וכי קאמר פני קמא דכולה קאמר שהוא פני שבכולן: **ור׳ יוסי אומר עד שיצא.** דכל חד וחד הוי פני לחבירו ולא ידעי הי ניהו אפי׳ אחרון הוי תחלתו פני לסופו: **מוחלפת השיטה.** הן לנדרים: **והתניא.** בניחותא: **כל שזמנו קבוע.** מספר ימי משך זמנו קבועים כגון פסח וי״ט למעוטי קיץ וקציר ובציר דאם אמר עד פני או אפילו עד שיהא אינו אסור אלא עד שיגיע דכיון דאין משך זמנו קבוע שזה ממהר לבלות קייצו וקצירו וזה מאחר לא נתכוין זה אלא לתחילתו משיתחילו העם לקצור: **מחלוקת בשתי כיתי בנות.** התם הוא דאיכא למימר כל כת ראשונה עביד איניש דקרי גדולה לגבי כת שניה וכל כת שניה עביד איניש דקרי קטנה לגבי כת ראשונה: **אבל כת אחת.** שנולדו מאשה אחת: **אמצעית בשמה קרי לה.** פלונית בתי הוא אומר ואין קורא לה לא גדולה ולא קטנה:

אמצעית

רבי סבר מה לי לשקר. פי׳ הקונטרס דשעת קידושין כעדים דמו ועקר ליה לחזקה דהא מחזקינן ליה מעיקרא באחי ולא בבני וקיימא לה הך איתתא בחזקת שאין זקוקה ליבם וכי אתי בשעת מיתה לאפוקה מחזקתה לאו כל כמיניה ור׳ נתן סבר מה לי לשקר כחזקה דמי ולא אתי חזקה ועקרה חזקה פי׳ מעיקרא הות האי איתתא בחזקה שזקוקה ליבם שהרי מוחזק לן באחי ולא בבני וכי הדר ואמר בשעת קדושין יש לי בנים אי לאו דהדר ביה בשעת מיתה הוה מהימן דאמרי׳ מה לי לשקר אי למיפטרה מיבם קאתי מלי למיפטרה בגיטא שעה אחת קודם מיתתו [ואין נראה לר״י שנאמין אותו במה שאמר בשעת קדושין שהרי דעתו לקיימה אלא נראה לפרש מגו דאי בעי יכתוב לה גט בשעת קדושין לגרשה כ״ו שירצה אע״ג דאסור לגרש בגט ישן *מ״מ כיון דלדיעבד מהני חשיב שפיר מגו ת״י] אבל כי הדר ביה בשעת מיתה אוקמא אחזקה קמייתא דסבר מה לי לשקר כחזקה דמי ואין לו לעקור החזקה שהיתה קודם הקדושין מיהו אי לא הדר ביה שריא לעלמא משום דאין אדם חוטא ולא לו ואילו היתה זקוקה הוה הדר בשעת מיתה וא״ת א״כ אמאי מוקי מתני׳ דלא מוחזק לן באחי אפי׳ מוחזק לן באחי יהא נאמן במה שאמר יש לי בנים מטעם דפירש הקונטרס דאין אדם חוטא ולא לו וי״ל משום דתנן במתני׳ יש לי אחים אינו נאמן משום הכי צריך לאוקמיה בהכי אי נמי י״ל דאי מוחזק לן באחי לא יהא נאמן במה שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים *דבשעת מיתה לא שייך למימר פטר לה בגיטא דשמא אין לו כח:

ואם

◆

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה רבי סבר מה לי לשקר. בתוי״ט מ״מ כיון דלדיעבד מהני חשיב שפיר מגו. עיין גיטין דף כו ע״ב תד״ה לשלמיטנו: באה״ד בסופו דבשעת מיתה לא שייך למימר פטר כו׳. קשה לי הא בב״ב דף קלה ע״א אהניא דכי ש״ב וכו׳ הרי דאפילו סמוך למיתה נאמן לומר גירשתי בחיו דבידו לגרשה:

◆

מוסף רש״י

המקדש את בתו סתם. אחת מבנותיך מקודשת לי. **אין הבוגרות בכלל.** אם יש בנות הרבה אין אחת מהן בספק קידושין כלו להצטרך גט, לפי שאין ברשותו לקבל ליו קידושין (לעיל נא:). **שבגדולות.** בנות הראשונה (שם). **שבקטנות.** בנות השניה (שם). **אם קטנה שבגדולות.** שכן אמצעית שבגדולות בספק זה ולגבי בנות שניה קרי כולהו בנות גדולות (שם). **כולן אסורות.** לאחרים עד שיתן גט ואפילו אמצעית שבקטנות, דלגבי קטנות אותה בת גדולה היא (שם). **הא קטנות בכלל.** וצריכות גט אפילו הרבה (שם). **קידושין שאין מסורים לביאה.** שאין בהן נגא לידי ביאה (יבמות ב:). קידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו מהן, דאין יכול לישא אחת מהן דשמא זו אחות אשתו (לעיל נא.). שאינו יודע איזו אשתו ואיזו אחות אשתו שהיא נכרית (לעיל נא.). **כשאין שם אלא גדולה וקטנה.** בוגרת אחת וקטנה אחת, וכיון שאין הגדולה בספק קדושין אלא בקטנה, ודאי קידושי ודאי הן, וכיון דאין היו שם גדולות הרבה כיון דאין בכלל הוו להו קדושין בקטנה, ולהכי אצטריך לשנויי כשאין שם אלא גדולה אחת, כדמדק קטנות דומיא דגדולות דייקינן, ומהשתא דייק הא קטנה בכלל (לעיל נא.). **והא בוגרות קתני.** ודכוותה דייקינן על אין הא קטנות בכלל ודליכא (שם). **בוגרות דעלמא.** איש שיש לו בת בוגרת אין הבוגרות בכלל קדושין כל אדם (שם). **פשיטא.** אי בשלמא בדליכא טובא צריך למתני משום דיוקא למידק הא קטנה בכלל, למשמעינן דקידושין שאין מסורין לביאה הוי קדושין, אלא השתא לא איהו אצטריך ולא דידיה אצטריך, דפשיטא בוגרת אין לו רשות ואין כאן אלא קטנה וקידושיה מסורין לביאה הן ופשיטא דהוו קידושין (שם). **דרשותיה שליח.** לקדשה לכל הכא (נב:).

מסורת הש״ס

א) כתובות כו: יבמות קיד: קטו. ב״ב נח. [ה: ו. לב: לג: בכורות לו.] ב״מ פא., ב) [עי׳ תוס׳ יבמות קטו. ד״ה אי דלמא], ג) לעיל נא., ד) ב״ב שם נדרים סא., ה) [צ״ל הגדולה. רש״ש, וכ״ה בכת״י ודפו״ר], ו) [צ״ל הקטנה. רש״ש, וכ״ה בכת״י], ז) [לעיל נא.], ח) [שם: כל הענין], ט) שם, י) נדרים ס., כ) שם סא: [תוס׳ נדרים פ״ד ה״י ע״ש], ל) [בכת״י גדולה גדולה ממש קטנה קטנה ממש], מ) [בר״ן: ספק], נ) [בר״ן נוסף: ליבם], ס) [בר״ן: מחזקתה], ע) [בר״ן: להך איתתא בחזקת שאינה זקוקה ליבם למיפסל דיבוריה דבשעת מיתה], פ) [לעיל סג ע״ב], צ) [ברש״י שבר״ף: שאמר בתי], ק) [בדפו״י: הבנות. ויתקן שבצ״ל], ר) [ברש״י רי״ף: גדולה שבכולן קאמר, ובר״ן: גדולה ממש שבכולן קאמר], ש) [״כיון דאין בכלל״ וכן ״הוו להו״ ליתא בדפו״ר, וגם לא בגירסת מהרש״ל. וגירסת מהרש״ל ״דקטנה קידושי אלמ״], ת) [לעיל נ ע״ב. ועיין כתובות נג ע״ב], א) [נדרים סא ע״ב במשנה], ב) [במהרש״ל מגיה וקצירו, ע״ש], ג) [״פירש הקונטרס״ ליתא בדפו״ר, ולא הובא ברש״ל, ועיין מהרש״א], ד) [בצ״ל דאמרינן, ובדפו״ר: דאי׳], ה) [גיטין עט ע״ב], ו) [יתכן דצ״ל: הלכך מה לי לשקר עדיף מחזקה], ז) [ובתוס׳ דפו״ר: נאמן כמו שאם יש לו בנים].

◆

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה רבי וכו׳ ועקר ליה לחזקה דהוה מחזקינן: (ב) באה״ד יהא נאמן וכמו כן כשאומר יש לי בנים:

◆

מוסף תוספות

א. בתוס׳ הרא״ש הוא בנ״א: שיכתוב לה גט שיחול סמוך למיתה. ב. [ד]הו״ל גט ישן כיון שמתייחד עמה. שם. ג. דבדיעבד אם פטרה בגט ישן תינשא לכתחילה ואפי׳ למ״ד לא תינשא מ״מ כיון דאם נשאת לא תצא חשבינן ליה מיגו דקודם היה פוטרה בענין זה ממה שיפטרנה בשקר. שם. ד. אע״ג דהאי מיגו לא חשיבא שאם היה מגרשה היה פוסלה מן הכהונה והשתא שאומר זה בני לא פסול לה מ״מ חשיב מיגו לפוטרה מיבם. תוס׳ ב״ב קלד: ד״ה הואיל.

◆

תוס׳ ר״י הזקן

כעדים דמו. כלומר שמבטלין החזקה הראשונה וישאר זה מוחזק שיש לו בנים ואין לו אחים. הלכך אי אמר בשעת מיתתו אין לי בנים או אין לי אחים אינו נאמן שאינו אומר אלא לאיסורה, דהואיל וזה שמוחזק לן באחים אינו [ידוע] לנו בבירור אלא ששמענו מה לי לשקר מהחזקה דכעדים דמי שיש לו בנים ואין לו אחים. ור׳ נתן [סבר], דנאמן ממאי דאמר בשעת מיתה דלא אתי מה לי לשקר ומבטל לחזקה ראשונה אלא הרי היא עומדת במקומה, וכי אמר אין לי בנים נאמן דהא מוחזק הוא שאין לו בנים וכי אמר יש לי אחים נאמן דהא מוחזק הוא שיש לו אחים.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones